

Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Фискал институт

Ишлаб чиқариш билан боғлиқ харажатлар. Фаолиятдан ташқари харажатлар. Амортизация қилинадиган мулк. Амортизация усуллари.

*Давлат солиқ инспекторларининг малакасини ошириш учун мўлжалланган ўқув курси.
доцент А.Валиев*

Солиқ кодекси – 2008	Солиқ кодекси – 2020
141-модда. Харажатларни гуруҳлаш	305-модда. Умумий қоидалар
142-модда. Моддий харажатлар	✗
143-модда. Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари	✗
144-модда. Амортизация харажатлари	306-модда. Амортизация харажатлари
	307-модда. Номоддий активларни амортизация қилиш харажатлари
145-модда. Бошқа харажатлар	309-модда. Амортизация қилинадиган активларни таъмирлаш харажатлари
146-модда. Ҳисобот даврининг солиқ солинадиган фойдадан келгусида чегириладиган харажатлари	310-модда. Фоизлар ва айрим чиқимлар бўйича харажатлар
	311-модда. Геологик жихатдан ўрганиш, қидириш ва табиий ресурсларни қазиб олишга доир тайёргарлик ишлари учун харажатлар
	312-модда. Илмий тадқиқотларга ва (ёки) тажриба конструкторлик ишланмаларига доир харажатлар
	313-модда. Умидсиз қарзлар бўйича харажатлар
	314-модда. Қўшилган қиймат солиғига доир харажатлар
+	315-модда. Захира фондларини шакллантириш харажатлари
+	316-модда. Кафолатли таъмирлаш ва кафолатли хизмат кўрсатиш юзасидан келгуси харажатлар учун захирани шакллантириш харажатлари
	308-модда. Инвестициявий чегирма
147-модда. Чегирилмайдиган харажатлар	317-модда. Чегириб ташланмайдиган харажатлар

ОҚЛАГАН- башарти улар ҳеч бўлмаганда қуйидаги шартлардан бирига мувофиқ келган тақдирда, иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлаган

ШАРТ

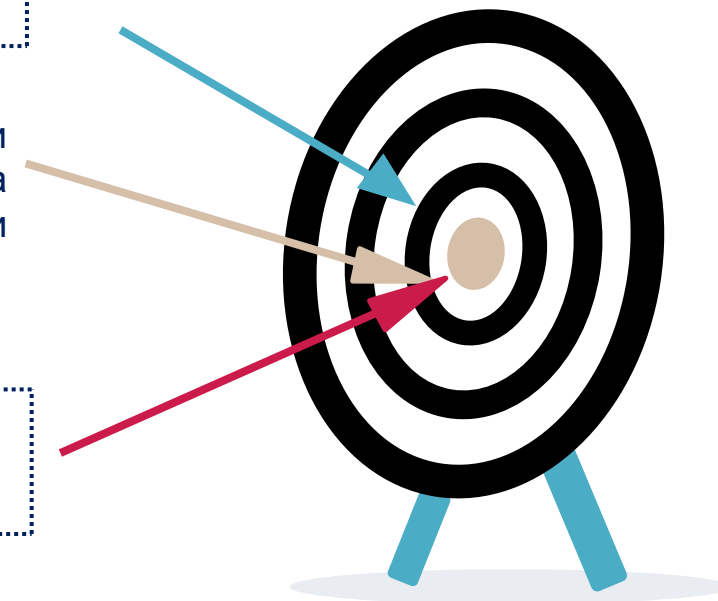
Даромад олишга қаратилган фаолиятни амалга ошириш мақсадида қилинган бўлса

ШАРТ

Шундай тадбиркорлик фаолиятини сақлаб туриш ёки ривожлантириш учун зарур бўлса ёхуд хизмат қилса ва харажатларнинг тадбиркорлик фаолияти билан алоқаси аниқ асосланган бўлса

ШАРТ

Қонун ҳужжатларининг қоидаларидан келиб чиқса

РАСМИЙЛАШТИРИЛГАН

Ўзбекистон Республикасининг қонун ҳужжатларига мувофиқ

РАСМИЙЛАШТИРИЛГАН

Тегишли харажатлар амалга оширилган чет
давлат ҳудудида қўлланиладиган тартибга мувофиқ

РАСМИЙЛАШТИРИЛГАН

Бошқа шаклда расмийлаштирилган, шу жумладан хизмат сафари тўғрисидаги
буйруқ, йўл ҳужжатлари, шартномага мувофиқ кўрсатилган
хизмат ҳақидаги ҳисобот билан расмийлаштирилган ҳужжатлар

Ўзбекистон Республикаси Молия вазирлигининг 2003 йил 23 декабрдаги
“Бухгалтерлик ҳисобида ҳужжатлар ва ҳужжат айланиши тўғрисида”ги 131-сон
билан тасдиқланган Низом

Вазиятли масала:

1. Суд харажатлари - чегириладиган ва чегирилмайдиган харажатларми

Суд харажатлари фойда солиғи ҳисоб-китобида чегириладиган харажатлар ҳисобланишини тушуниш учун суд жараёни нима билан боғлиқ эканлигини билиш зарур. Агар солиқ солинадиган даромад олиш билан боғлиқ бўлса, суд харажатлари **чегириладиган** харажатлар бўлиши мумкин (*СК 305-м.*).

2. Бола туғилганда бериладиган нафақа, бола 2 ёшга тўлгунча бериладиган нафақа, "касаллик варақалари" - чегириладиган ва чегирилмайдиган харажатларми.

Бола туғилганда бериладиган нафақа Пенсия жамғармаси маблағларидан тўланади. Бироқ агар сиз бола туғилиши муносабати билан моддий ёрдам тўласангиз - бу **чегирилмайдиган** харажат бўлади (*СК 317-м. 6-б.*).

Бола 2 ёшга тўлгунча бериладиган нафақа ва вақтинча меҳнатга лаёқатсизлик варақаси бўйича нафақа - **чегириладиган** харажатдир, сабаби қонун ҳужжатларининг қоидаларидан келиб чиққан (*СК 305-м. 4-қ. 3-б.*).

Вазиятли масала:

3. Ҳомийлик ёрдами - чегирилмайдиган харажат.

Компания коронавирус пандемияси муносабати билан Саломатлик жамғармасига пул ўтказди. Ушбу ҳолда ҳомийлик ёрдами СКнинг 317-моддаси 7-бандига асосан **чегирилмайдиган** харажат бўлади. (*Ўқув-тарбия муассасаларига ёки етим болаларга ва ота-она қарамогидан маҳрум бўлган болаларга моддий ёрдам кўрсатиш учун йўналтирилган маблағлар чегириладиган харажатлар сифатида белгиланди*).

4. Касаба уюшмаларига бадаллар - чегирилмайдиган харажатлар.

Нотижорат ташкилотларига тўланадиган бадаллар, йиғимлар ва бошқа тўловлар **чегирилмайди** (*бундан бундай бадалларни, йиғимларни ва бошқа тўловларни тўлаш қонун ҳужжатларида назарда тутилган ва (ёки) ушбу бадалларни, йиғимларни ва бошқа тўловларни тўлаган солиқ тўловчилар томонидан фаолиятни амалга оширишнинг шарти ёхуд мазкур ташкилотлар томонидан солиқ тўловчилар ўз фаолиятини юритиши учун зарур хизматлар тақдим этишнинг шарти бўлган ҳоллар мустасно*) (*СК 317-м. 29-б.*).

Касаба уюшмаси ташкилотлари - бу фуқароларнинг ихтиёрий жамоат бирлашмаси (*"Касаба уюшмалари тўғрисида"ги Қонун 3-м.*). Бинобарин, касаба уюшмасига **МҲФнинг 1%и** миқдорида ҳар ойлик ажратмалар **чегирилмайдиган** харажатлардир.

Вазиятли масала:

5. ССПга аъзолик бадаллари - чегириладиган ва чегирилмайдиган харажатлар.

Савдо-саноат палатасига аъзолик кичик бизнес ва хусусий тадбиркорлик субъектлари учун ихтиёрий, бошқа тадбиркорлик субъектлари учун эса мажбурийдир (*"Ўзбекистон Республикаси Савдо-саноат палатаси тўғрисида"ги Қонун 17-м.*).

Агар ССПга аъзолик корхоналар учун мажбурий бўлса, бадалларни солиқ базасидан **чегириб ташлаш мумкин**. Агар аъзолик мажбурий бўлмаса, харажат - **чегирилмайдиган** харажат (*СК 317-м. 29-б.*).

6. Яроқсизлиги сабабли ТМБни ҳисобдан чиқаришдан кўрилган зарар - чегирилмайдиган харажат.

Товар-моддий бойликларни ҳисобдан чиқаришдан кўрилган зарар - бу **чегирилмайдиган** харажат (*СК 317-м. 34-б.*). Эслатиб ўтамиз: ТМБ - бу айланма активлар. Улар жумласига асосий воситалар қирмайди.

Вазиятли масала:

7. Меҳнат шароитларини яратиш учун харажатлар - чегириладиган харажатлар.

Ходимлар саломатлиги учун қулай шароитлар яратиш (*капсулаларда ичимлик суви, махсус кийим ва ниқоблар*) ва ҳ.к. хусусида бормоқда.

Мажбурий суғурталаш харажатлари - **чегириладиган** харажатлар, сабаби қонун ҳужжатларининг қоидаларидан келиб чиққан (*СК 305-м. 4-қ. 3-б.*).

Шунингдек, барча корхоналарда хавфсизлик ва гигиена талабларига жавоб берадиган меҳнат шароитлари яратилган бўлиши керак (*МК 211-м.*).

Меҳнатни муҳофаза қилиш мақсадида белгиланган тартибда маблағлар ва зарур материаллар ажратилади (махсус кийим, махсус пойабзал, индивидуал ҳимоя воситалари ва ҳ.к.). Бу маблағ ва материалларни бошқа мақсадларга сарфлаш ман этилади. Улардан фойдаланиш тартиби жамоа шартномасида ёки иш берувчи ва ходимларнинг бошқа вакиллик органи ўртасидаги келишувга биноан белгиланади (*МК 216-м.*).

Агар барча юқорида кўрсатилган талабларга риоя қилинган бўлса, меҳнат шароитларини яратиш бўйича харажатларни **чегириладиган** харажатларга киритиш мумкин (*СК 305-м. 4-қ. 3-б.*).

Нархлар барча харажатлар қопланиши зарурлиги ва корхонанинг фойда олишини таъминлашини ҳисобга олган ҳолда белгиланиши даркорлиги боис, юқорида кўрсатилган харажатларни нарх белгилаш сиёсатига киритинг. Уларни яхлитланган ҳолда - мажбурий суғурталаш бўйича харажатлар ва меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича харажатлар сифатида кўрсатиш мумкин.

Жамоа шартномасида меҳнатни муҳофаза қилиш бўйича харажатларни батафсил баён этиш тавсия қилинади.

Вазиятли масала:

8. АВ эскириши бўйича харажатлар - белгиланган норма доирасида чегириладиган харажатлар.

Дейлик, корхона қўшимча ишлаб чиқариш учун АВ харид қилди, бироқ объектдан хануз фойдаланилмапти, чунки ҳозирча харидорлар йўқ.

Агар объект узоқ муддат давомида хўжалик фаолиятини юритишда маҳсулот ишлаб чиқариш, ишларни бажариш ёки хизматлар кўрсатиш жараёнида ёхуд маъмурий ва ижтимоий-маданий вазифаларни амалга ошириш мақсадида фойдаланиш учун тутиб турилса, у асосий восита деб эътироф этилади (5-сон БҲМС 3-б. "а" кичик б., АВ рўйхат рақами 1299, 20.01.2004 й.).

Агар корхона уни сотса, объектни товар сифатида малакалаш лозим (4-сон БҲМС 3-б. 2-х., АВ рўйхат рақами 3259, 30.06.2020 й.).

Агар корхона ундан ишлаб чиқаришда фойдаланса, амортизацияни ҳисоблашнинг ишлаб чиқариш усулини қўллаш тавсия қилинади, бунда амортизация суммаси ишлаб чиқариш ҳажмига боғлиқ. Ишлаб чиқариш мавжуд бўлмаганда амортизация ҳисобланмайди. Қўлланиладиган амортизация усулини ҳисоб сиёсатида акс эттириш лозим.

Амортизация ҳисоблашда СКнинг 306-моддаси нормалари доирасида ҳисобланган сумма чегириладиган ҳисобланади.

Бухгалтерия ҳисоби бўйича амортизация усуллари:

- ✓ Амортизацияни тенг маромли (тўғри чизиқли) ҳисоблаш
- ✓ Бажарилган ишлар ҳажмига мутаносиб равишда (ишлаб чиқариш)
- ✓ Икки карра амортизация нормаси билан қолдиқни камайтириш
- ✓ Йиллар суммаси (кумулятив)

Қўлланиладиган амортизация ҳисоблаш усулини корхонанинг ҳисоб сиёсатида албатта акс эттиринг, сабаби турли усуллардан фойдаланиш турли молиявий натижаларга олиб келади

Солиқ солиш мақсадларида амортизацияни СКда белгиланганидан пастроқ нормалар бўйича ҳисоблашга, агар бу солиқ солиш мақсадларида ҳисоб сиёсатида мустаҳкамлаб қўйилган бўлса, йўл қўйилади.

Бухгалтерия ҳисоби
тўғрисидаги қонун ҳужжатларига
мувофиқ солиқ тўловчи
томонидан ҳисобга олинadиган асосий
воситалар ва номоддий активлар
амортизация қилинадиган активлар деб
эътироф этилади

Амортизация қилинадиган
активнинг қиймати СКнинг 308-
моддасида назарда тутилган
амортизация ажратмалари ва (ёки)
инвестициявий чегирмалар орқали
харажатлар жумласига киритилади

Амортизация - фойдали хизмат муддати
мобайнида активнинг
амортизацияланадиган қийматини
асосий воситаларнинг вазифасидан
келиб чиққан ҳолда маҳсулот (ишлар,
хизматлар) таннарига ёки давр
харажатларига тизимли тақсимлаш ва
ўтказиш кўринишида эскиришнинг
қиймат ифодаси

Амортизация ажратмалари
бухгалтерия ҳисоби
тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда
тутилган тартибда, СКда назарда
тутилган хусусиятлар инобатга
олинган ҳолда амалга оширилади.

Корхона амортизацион ажратмалар орқали харажатлар ҳисобига қаратади, яъни мулкга кетган харажат 50 млн сўмни

Корхона пулларни бирданиги сарф қилади, лекин солиқ базасини фойда солиғи бўйича сотиб олинган муддат бўйича амалга ошира олмайди

Корхона ўз фаолиятини юритиш учун 50 млн сўмлик кучмас мулк харид қилмоқда (йилик амартизация 5 фоиз)

Солиқ тўловчи бунда бинонинг бутун нархини харажатларга қарата олмайди (солиқ базасини камайтириб)

Мақсадли фойдаланиш муддати – 20 йил

Амортизация харажатлари (2021 йилда киритилган ўзгариш)

СК 304-моддаси 8, 9, 14, 15 ва 17-б. мувофиқ келиб тушган ёки сотиб олинган, солиқ ва божхона имтиёзларидан бўшаган маблағлар ҳисобидан олинган ёки сотиб олинган мол-мулк амортизация қилинмайдиган актив

2021 йил 1 январга бухгалтерия ҳисобида мавжуд бўлган, илгари ўтказилган қайта баҳолашни ҳисобга олган ҳолда амортизацияланадиган активлар қиймати солиқ солиш мақсадида бошланғич қиймат ҳисобланади.

СК - 306-модда

2021 йил 1 январдан бошлаб амортизацияланадиган активлар қийматини қайта баҳолаш натижасида амортизация ажратмаларини ҳисоблашда солиқ солишда ҳисобга олинмайди.

Амортизацияланадиган активнинг қиймати қайта баҳолашни ҳисобга олмаган бошланғич қийматидан ҳисобланадиган амортизация ажратмалари орқали харажатлар киритилади.

Мисол

125 минг сўм (1375 – 1250)
фарқи фойда солиғини
ҳисоблашда чегириб
ташланадиган харажат эмас.

Компания 15% ставка тўғри-
чиқиқли амортизация усули
амал қилади. 2021 йилда
ойлик амортизация
харажатлари: $110 \times 15\% : 12 = 1375$ минг сўм

Асосий воситанинг қолдиқ
қиймати 2020 йил охирида
100 млн. сўмни ташкил
этади.

Фойда солиғини ҳисоблашда
солиққа тортиш мақсадида
 $100\ 000 \times 15\% : 12 = 1250$
минг сўм.

Ҳисоб сиёсатига кўра, январ
ойида ихтиёрий қайта
баҳолашни ўтказди,
натижада ускунанинг
қиймати 10% га ошди ва 110
млн. сўмни ташкил етди.

Кандай активлар амортизация килинадиган активлар деб эътироф этилмайди ва амортизация килинмайди?

Тўғри жавобни танланг:

- a) Асосий воситалар ва номоддий активлар таркибига ўтказилмаган капитал қўйилмалар
- b) Асосий воситалар ва номоддий активлар таркибига ўтказилган капитал қўйилмалар
- c) Кучмас мулк ва кучар мулклар.
- d) Ишлаб чиқаришда банд булган жами асосий воситаларга

Корхонанинг ҳисоб сиёсатида асаосий воситаларнинг амортизацияси нормаси 5 йил фойдаланиш муддати билан 20% этиб белгиланган Амортизация тўғри чизиқли этиб белгиланган

Асосий восианинг бошланғич нархи 36 млн сум бўлиб, корхонанинг ҳисоби бўйича бир ойда асбоб-ускунанинг амортизацияси 600 000 сумни ташкил қилди

$$36\ 000 \times 15\% / 12$$

Солиқ кодексига биноан асосий восита учун 15 % амортизация белгиланган

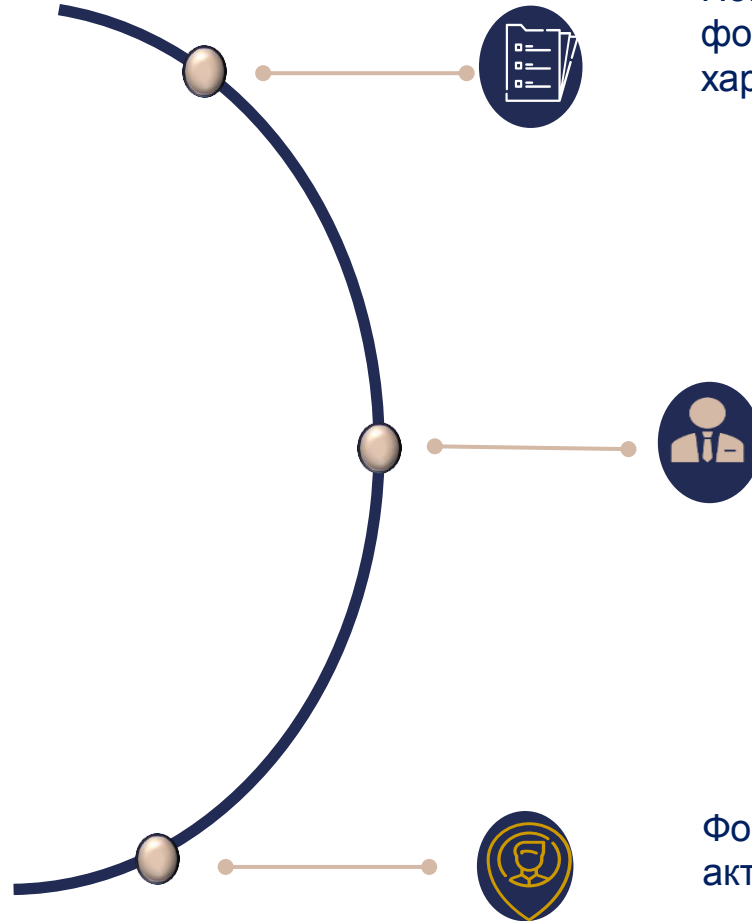
Шунга кўра ойлик амортизация 450 000 сумни ташкил этиши керак

$$36\ 000 \times 20\% / 12$$

Бухгалтерлик ҳисоботи бўйича амортизация 600 000 сумни ташкил қилади.

Фойда солиғи бўйича солиқ базасини ҳисоблашда амортизация харажатларини- фақат 450 000 сумни ҳисобга олиш мумкин

Корхона томонидан ҳисобга олинган амортизация билан СКдаги амортизация фарқи 150 000 сўмни ташкил қилиб, бу харажатларга киритилади ва чегирмага олинмайди

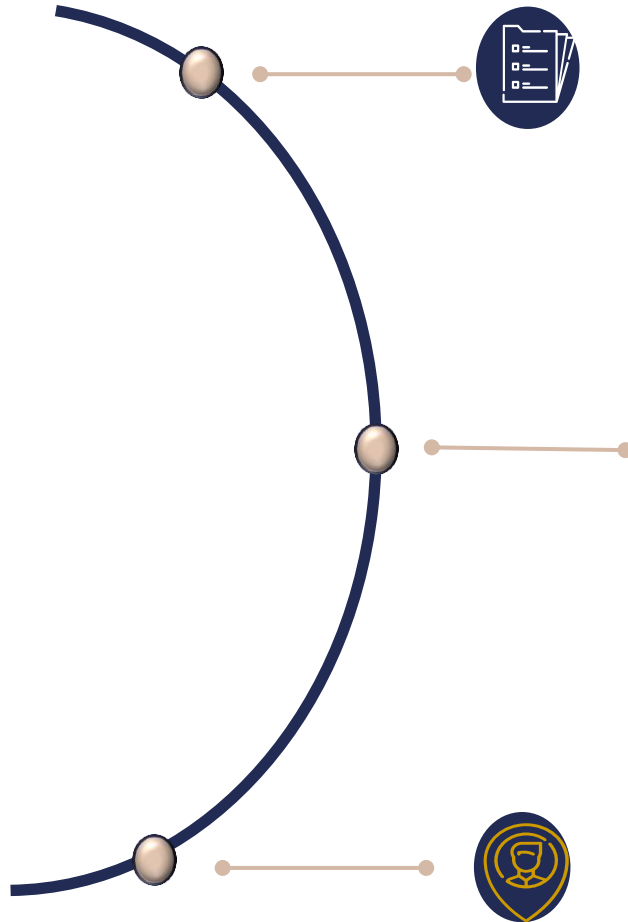
Номоддий активларнинг қиймати номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланиш муддати мобайнидаги амортизация ажратмалари орқали харажатлар жумласига киритилади

Номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланиш муддатини аниқлаш патентнинг, гувоҳноманинг амал қилиш муддатидан ва (ёки) интеллектуал мулк объектидан Ўзбекистон Республикаси қонун ҳужжатларига мувофиқ ёки қўлланилиши мумкин бўлган чет давлат қонун ҳужжатларига мувофиқ фойдаланиш муддатларига доир бошқа чекловлардан келиб чиққан ҳолда ёхуд номоддий активлардан фойдали тарзда фойдаланишнинг тегишли шартномаларда шартлашилган муддатидан келиб чиққан ҳолда амалга оширилади

Фойдали тарзда фойдаланиш муддатини аниқлаш мумкин бўлмаган номоддий активлар бўйича амортизация нормалари беш йиллик муддатга белгиланади

СК - 307-модда

Чегирилиши лозим бўлган харажатларнинг жами даромаддан ошиб кетиши -фойда солиги тўловчилари учун зарар деб айтилади

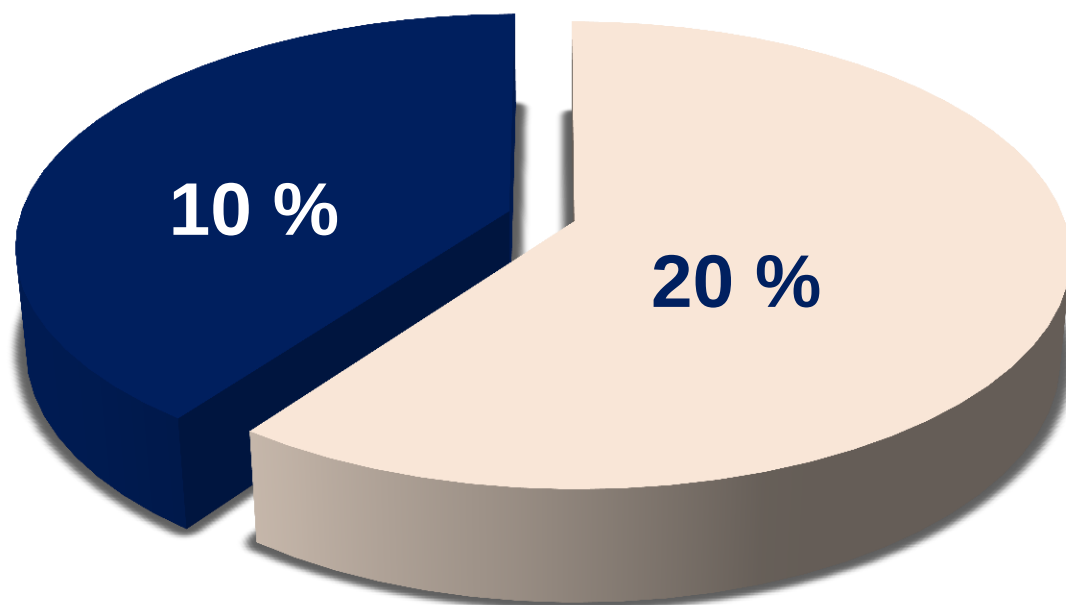
Олдинги солиқ даврида (даврларида) ҳисоблаб чиқарилган зарари (зарарлари) бўлган солиқ тўловчи жорий солиқ даврининг фойдасини ушбу кўрилган зарарнинг бутун суммасига ёки ушбу сумманинг бир қисмига камайтиришга ҳақлидир.

Солиқ базаси олдинги солиқ даврида (даврларида) кўрилган зарар суммасига фақат жорий солиқ даврининг якунлари бўйича камайтирилиши мумкин.

Инвестициявий чегирма

Инвестициявий чегирма қуйидаги «инвестиция»га миқдорда қўлланилади

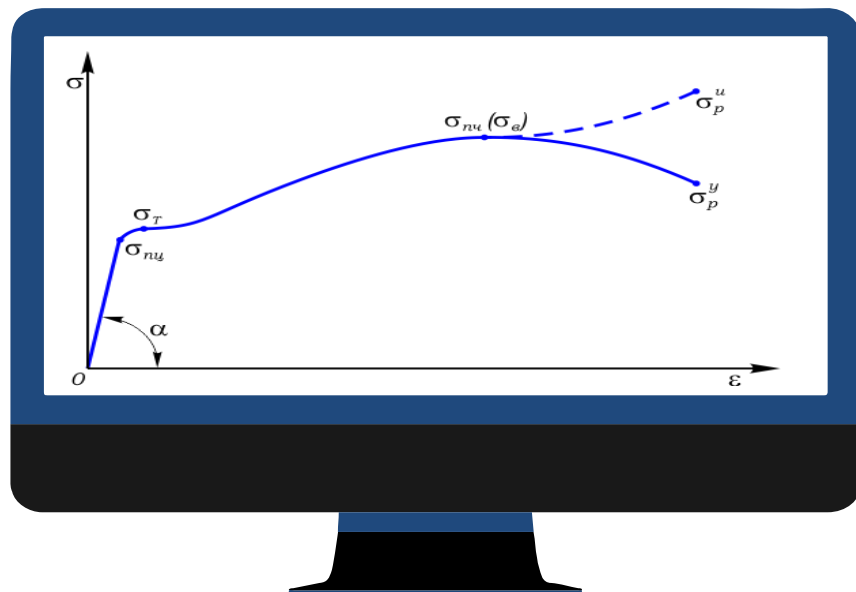

- Янги технологик ускуналар
- Ишлаб чиқаришни модернизация қилиш, техника ва (ёки) технологик жиҳатдан қайта жиҳозлаш
- Ахборот тизимларини яратишга доир инвестиция лойиҳалари

Ишлаб чиқаришни янги қурилиш шаклида кенгайтиришга, ишлаб чиқариш эҳтиёжлари учун фойдаланиладиган бинолар ва иншоотларни реконструкция қилишга йўналтириладиган маблағлар

Инвестициявий чегирмани қўлланиши

2022 йил январда корхона янги технологик ускунани 100 млн сумга сотиб олиб унинг амортизация нормасини 15% этиб белгилади. У йиллик энг баланд нормага тўғри келади (СК-306-модда 6-қисм) Амортизация тенг маромли ҳисоблаш методидир

Корхона февраль ойидан бошлаб амортизацияни қўллайди. Бундан кўриниб турибдики биринчи ярим йилликда корхона амортизацияси 5 ойлик бўлади:

$$100\,000\,000 \times 15\% / 12 \times 5 = 6\,250\,000 \text{ сўм}$$

Бундан ташқари, корхона ускунанинг нархи бўйича бирданиги инвестициявий чегирмани 20% қўллаши мумкин:

$$100\,000\,000 \times 20\% = 20\,000\,000 \text{ сўм}$$

Бундан кўриниб турибдики, корхона фойда солиғини 1 ярим йиллик 2022 йил бўйича ҳисоблаганда янги технологик ускунага қуйидаги суммани харажатларга қаратиши мумкин:

$$6\,250\,000 + 20\,000\,000 = 26\,250\,000 \text{ сўм}$$

Диққат! Бу мисолда амортизация миқдори 6 250 000 сўм бухгалтерлик ҳисобига тегишлидир ва солиққа тортишда харажатларда акс эттирилади. Инвестициявий чегирма суммаси - 20 000 000 сўм фақат солиққа тортиш мақсадида харажатларда акс этади, бухгалтерлик ҳисобида акс эттирилмайди

Қуйидаги ҳолатларнинг қайси бири харажатларга киритилиши мумкин?

Тўғри жавобни танланг:

- a) Асосий ишлаб чиқариш материаллари цехга берилди
- b) Ишлаб чиқарилган маҳсулот харидорга сотилди
- c) Олиб сотиш учун товарлар харид қилинди
- d) Хизмат кўрсатувчи ташкилотга олдиндан тўлов амалга оширилган

Солиққа тортиш мақсадида қайси ҳолатда материалларга сарф харажат деб эътироф этилади?

Тўғри жавобни танланг:

- a) Асосий материалларни сотиб олиш вақтида
- b) Сотилган маҳсулотга харидорлар томонидан тушумлар амалга оширилганда
- c) Ўз ишлаб чиқариш маҳсулотига харидорлардан олдиндан тўлов тушганда
- d) Тайёр маҳсулот ортилганда

1 мисол (2021 й.)

Ҳисобот чорагида корхона маҳсулот реализациясидан 1700 млн.сўм соф тушум олган. Бундан ташқари бошқа даромадлар:

- * Мол-мулкни ижарага беришдан - 200 млн.сўм
- * асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан даромад - 150 млн.сўм

Шунингдек корхона ҳисобот йилида қуйидаги ҳаражатларни амалга оширган:

- * ишлаб чиқаришга сарф қилинган хом-ашё материаллари ҳаражатлари 900 млн.сўм
- * меҳнат ҳақи ҳаражатлари 150 млн.сўм
- * хомийлик 7 млн. сўм ва нормадан ортиқ 2.0 млн.сўм амортизация ҳисобланган

Ҳисобот йилида корхонанинг Молиявий натижалари тўғрисидаги Ф-2 сонли шаклнинг 240 сатри ва фойда солиғи суммасини аниқланг

Фойда солиғи
ҲИСОБ-КИТОБИ (сўмда)

Кўрсаткичлар (ўсиб боровчи тартибда тўлдирилади)	Сатр коди	Сумма
Жами даромадлар (Ҳисоб-китобнинг 1-илоvasи 010-сатри – 110-сатри – 121-сатри)	010	2 050 000 000,00
Чегираладиган харажатлар ((Ҳисоб-китобнинг 2-илоvasи 010-сатри 3-устун - 4-устун) + (Ҳисоб-китобнинг 5-илоvasи 060-сатри))	020	1 050 000 000,00
Солиқ солинадиган фойда (010-сатр - 020-сатр)	030	1 000 000 000,00
Имтиёзлар - жами (Ҳисоб-китобнинг 3-илоvasи 030-сатри)	040	0
Ноль ставка қўлланиладиган солиқ тўловчилар фойдаси (Ҳисоб-китобнинг 6-илоvasи 030-сатри)	050	0
Солиқ базаси (030-сатр – 040-сатр - 050-сатр), бироқ "0" дан кам эмас	060	1 000 000 000,00
Фойда солиғининг белгиланган ставкаси, фоизда	070	15
Ногиронлиги бўлган шахслар меҳнатидан фойдаланаётган юридик шахслар учун тузатилган солиқ ставкаси	071	15
Фойда солиғи суммаси – жами (060-сатр x 070-сатр)	080	150 000 000,00
Доимий муассаса сифатида ҳисобга қўйилгунига қадар тўлов манбаида ушлаб қолинган фойда солиғи суммаси	090	
Ушбу ҳисобот даврида ҳисобланган жами ойлик бўнак тўловлари	100	
Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 6 сентябрдаги ПФ-5813-сон Фармонида асосан камайтириладиган фойда солиғи суммаси	101	
Фойда солиғининг бюджетга тўланиши лозим бўлган жами суммаси (080-сатр – 090-сатр – (Ҳисоб-китобнинг 9-илоvasи 090-сатри + Ҳисоб-китобнинг 10-илоvasи 060-сатри)), шу жумладан:	110	150 000 000,00
Алоҳида бўлинмалар жойлашган жойи бўйича (алоҳида бўлинмага тўғри келадиган фойда солиғи суммаларини ҳисоб-китобидан келиб чиқиб)	111	

Жами даромадлар 1-илова

Даромадлар рўйхати	Сатр коди	Сумма
1	2	3
Жами даромадлар (020-сатр - 180-сатрлар йиғиндиси), шу жумладан	010	2 050 000 000,00
Товарларни (хизматларни) реализация қилишдан олинган даромад (021-сатр - 026-сатрлар йиғиндиси), шу жумладан фаолият турлари кесимида	020	1 700 000 000,00
146	021	1 700 000 000,00
	022	
	023	
	024	
	025	
	026	
Кредит (қарз, микрокредит ва бошқа молиявий операциялар) бўйича мукофот тарзидаги даромад	030	
Суғурта, қайта суғурта ташкилотининг суғурта, қайта суғурта қилиш шартномалари бўйича даромади	040	
Асосий воситаларнинг ва бошқа мол-мулкнинг чиқиб кетишидан олинган даромад	050	200 000 000,00
Мол-мулкни мулк ижарасига (ижарага) беришдан олинган даромад, бундан молиявий ижара (лизинг) мустасно	060	150 000 000,00
Текин олинган мол-мулк (хизматлар), молиявий ёрдамлар	070	
Инвентаризация натижасида аниқланган ортиқча товар-моддий захираларнинг ва бошқа мол-мулкнинг қиймати тарзидаги даромад	080	
Қонун ҳужжатларида белгиланган тартибда мажбуриятларни ҳисобдан чиқаришдан олинган даромад	090	
Талаб қилиш ҳуқуқидан ўзганинг фойдасига воз кечиш шартномаси бўйича олинган даромад	100	
Дивидендлар тарзидаги даромадлар	110	
Фоизлар тарзидаги даромадлар	120	
шу жумладан, солиқ агенти томонидан тўлов манбаида солиқ суммаси ушлаб қолинган	121	
Валюта курси фарқидан даромадлар	130	
Молиявий ижара (лизинг) шартномасига биноан мол-мулкни бериш бўйича пул мукофоти тарзидаги даромад	140	
Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодесининг 332-моддасида келтирилган ҳолларда даромадларга тузатиш киритиш	150	
Айрим операциялар бўйича даромадлар (Ҳисоб-китобнинг 8-илоvasи 070-сатри 3-8 устунлар йиғиндиси)	160	0,00
Ўзбекистон Республикаси Солиқ кодексининг 347-моддаси 3-қисмида келтирилган даромадлар	170	
Ушбу илованинг 020-170-сатрларида кўрсатилмаган бошқа даромадлар (181-сатр - 188-сатрлар йиғиндиси), шу жумладан:	180	0,00

Харажатлар (ИЛОВА-2)

Харажатлар рўйхати	Сатр коди	Харажатлар (зарарлар) суммаси	шундан, чегирилмайд иган харажатлар (зарарлар)
1	2	3	4
Жами харажатлар (020-сатр - 07...-сатрлар йиғиндиси), шу жумладан:	010	1 059 000 000,00	9 000 000,00
Сотилган товарлар (хизматлар) билан боғлиқ харажатлар (таннарх)	020	1 059 000 000,00	
Сотиш харажатлари	030		
Маъмурий харажатлар	040		
Молиявий фаолият бўйича харажатлар	050		9 000 000,00
Бошқа харажатлар (зарарлар)	060		
010-сатрига киритиладиган асосий харажатлар:	x	1 059 000 000,00	
Сарфланган хом ашё ва материаллар (0102, 0103 сатрлардан ташқари)	0101	900 000 000,00	
Сарфланган ёқилғи харажатлари	0102		
Сарфланган табиий, суюлтирилган газ харажатлари	0103		
Сарфланган электр энергия харажатлари	0104		
Меҳнатга ҳақ тўлаш харажатлари ва ижтимоий солиқ бўйича харажатлар	0105	150 000 000,00	
.....	0106		
Хайрия ёрдами тарзида берилган маблағлар, бундан меценатлик кўмагини кўрсатиш учун йўналтирилган маблағлар мустасно	0121	7 000 000,00	7 000 000,00
харажатларни чегирмаларга бевосита (тўғридан-тўғри) киритиш усули	01332		
Ушбу илованинг 0101-0133-сатрларида кўрсатилмаган бошқа харажатлар (01341-сатр - 01348-сатрлар йиғиндиси), шу жумладан:	0134	2 000 000,00	2 000 000,00
Тезлаштирилган ижобий амортизация	01341	2 000 000,00	2 000 000,00
	01342		

Хисобот чорагида соф тушум (ККСсиз) 1782,6 млн.сўм. Бундан ташқари 250 млн.сум дивидент ва 150 млн.сум фоиз шаклидаги даромад тушган. хисобот чорагида куйидаги харажатларни амалга оширган: Жами харажат 1089 млн.сўм, шундан чегирилмайдиган харажат 45 млн.сум. хисобот чорагининг фойда солиғи суммасини аниқланг.

Тўғри жавобни танланг:

- a) Фойда солиғи 133,3 млн.сўм
- b) Фойда солиғи 164 млн.сўм
- c) Фойда солиғи 104,0 млн.сўм
- d) Фойда солиғи 170,8 млн.сўм

Кишлок хўжалиги товар ишлаб чиқарувчи корхона ҳисобот давридаги соф даромад **20000.0** млн.сўм, шундан **17%** ишлаб чиқарилган саноат маҳсулотини сотишдан тушган. Жами харажати **12890** млн.сум, чиғирилмайдиган харажат **141** млн.сум. ҳисобот чорагининг фойда солиғи суммасини аниқланг.

Тўғри жавобни танланг:

- a) Фойда солиғи 1066,5 млн.сўм
- b) Фойда солиғи 1086,6 млн.сўм
- c) Фойда солиғи 184,9 млн.сўм
- d) Фойда солиғи 885,2 млн.сўм

2 мисол (2021 й.)

Ҳисобот йилида корхона маҳсулот реализациясидан **1 899,5 млн.сўм** оборот қилган. Шундан корхона **232 млн.сўм** экспортни амалга оширган

Бундан ташқари:

*Мол-мулкни ижарага беришдан **30 млн.сўм**

*асосий воситаларнинг чиқиб кетишидан **18 млн.сўм** даромад олган

Шунингдек корхона ҳисобот йилида қуйидаги ҳаражатларни амалга оширган:

*сотилган маҳсулотнинг хом-ашё ҳаражатлари **600 млн.сўм**

*меҳнат ҳақи ҳаражатлари **300 млн.сўм**

*банк ҳаражатлари **40 млн.сўм**

*тўланган жарима **6 млн.сўм**

нормадан ортиқ **1.0 млн.сўм** амортизация ҳисобланган

Ҳисобот йилида корхонанинг Молиявий натижалари тўғрисидаги Ф-2 сонли шаклнинг 240 сатри ва фойда солиғи суммасини аниқланг $1682-947=735+48=783+7=790*15\% =$ **118,5 млн.сўм** солиқ ҳисоблади

Мисол

Ҳисоботда чегирилмайдиган моддий харажатлар суммасини акс эттириш Корхона қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини қайта ишлаш билан шуғулланади. Асосий хом ашё – янги узилган сабзаётлар ва мевалар. Белгиланган табиий камайиш меъёри – истеъмол қилинадиган хом ашёнинг 5%и.

Ҳисобот даврида маҳсулотлар ишлаб чиқариш учун табиий камайишни инобатга олган ҳолда 8 900 кг миқдордаги меъёردа 18 000 минг сўм миқдоридаги 9 000 кг мевалар ишлатилди. Табиий камайиш меъёридан ортиқча камайиш 100 кгни ташкил этди, бу:

$18\ 000 : 9\ 000 \times 100 = 200$ минг сўмни ташкил этади.

Фойда солиғи ҳисоб-китобига 2-иловининг 0101-сатрида қуйидагини акс эттирамиз:

- 3-графада – 18 000 минг сўм.
- 4-графада – 200 минг сўм.

Моддий ёрдамни Фойда солиғи ҳисоб-китобида акс эттириш

Корхона ҳисобот даврида ходимларга қуйидаги моддий ёрдам турлари бўйича тўловларни ҳисоблади:

- таътилга СК372 м. 4 б. – **9 000** минг сўм;
- ходимнинг меҳнатда майиб бўлганлиги муносабати билан СК377м. 10 б. – **5 500** минг сўм;
- бола туғилганлиги муносабати билан СК 377 м. 10 б. – **3 000** минг сўм;
- қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг сотиб олишга СК 377 м. 10 б. – **12 000** минг сўм.

ЕЧИМ

15 000 минг сўм (**3 000 + 12000**) миқдоридаги моддий ёрдам чегириб ташланмайди.

Ҳисоб-китобга 2-илованинг **0120**-сатрида қуйидаги суммаларни акс эттирамиз:

- 3-устунда – **15 000** минг сўм;
- 4-устунда – **15 000** минг сўм.

Таътилга моддий ёрдам тўланиши жамоа шартномасида назарда тутилган. Бу – рағбатлантирувчи тусдаги тўлов бўлиб, ходимларни ўз мажбуриятларини сифатли равишда бажариши учун асос тариқасида хизмат қилади, ўз навбатида, корхона фаолиятининг якуний натижасига таъсир кўрсатади.

Таътил муносабати билан бериладиган **9 000** минг сўм миқдоридаги моддий ёрдам – иқтисодий жиҳатдан ўзини оқлайдиган харажат. Шу боис корхона уни чегириладиган харажатларга киритади ва меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромад сифатида Ҳисоб-китобга **2-илованинг 0105-** сатрида **3-устунида** акс эттиради.

Ходимнинг меҳнатда майиб бўлганлиги муносабати билан бериладиган **5 500** минг сўм миқдоридаги моддий ёрдам – қонун ҳужжатлари нормаларидан келиб чиқиши сабабли бу ҳам чегириладиган харажат. У меҳнатга ҳақ тўлаш тарзидаги даромадларга киритилмайди, шу сабабли корхона уни Ҳисоб-китобга **2-илованинг 01341–0134...-** сатрларида **3-устунда** харажат турини кўрсатган ҳолда акс эттиради.

ЭЪТИБОРИНГИЗ УЧУН РАХМАТ!